

Motion till riksdagen 2023/24:403

av Staffan Eklöf m.fl. (SD)

Svenskt jordbruk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga berörda myndigheter ska genomföra EU-direktiv och tillämpa EU-förordningar på ett sätt som ger så goda konkurrensförutsättningar som möjligt för de landsbygdsnära näringarna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att företrädare som förhandlar om regler på EU-nivå ska få instruktion att bedöma de positiva och negativa konsekvenserna för det svenska lantbruket av nya regler mycket tidigt i processen och verka för goda konkurrensförutsättningar för svenskt lantbruk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att så långt det är möjligt verka för nationell beslutanderätt över jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den gemensamma jordbrukspolitiken ska vara utformad på ett sätt som passar svenska förhållanden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU-reglerna bör ges flexibilitet för att inte lantbrukare ska drabbas hårt av oförutsägbara händelser som de inte kan påverka, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att införa ett inventeringsbaserat miljöstöd för biologisk mångfald i jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att konsekvensanalyser alltid görs innan målsättningar antas på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att stärka den svenska självförsörjningsgraden för livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jordbruksverket det samordnande ansvaret för krisberedskap för jordbrukets insatsmedel och för jordbrukets produktionsberedskap i kris och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen fortsatt bör följa utvecklingen av initiativ för produktion av gödningsmedel i Sverige och vid behov hjälpa sådana att komma över hinder och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om metodutveckling för att slam i högre grad ska kunna brännas och säkert återföras som växtnäring med hög tillgänglighet till upptag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av vilka styrmedel som kan användas för återcirkulation av växtnäring från säker hantering av slam och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av reglerna för exploatering av jordbruksmark med syftet att säkerställa en fungerande avvägning mellan olika samhällsintressen och att underlätta begränsad byggnation på egen mark och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av plan- och bygglagen samt miljöbalken gällande eventuellt ökade befogenheter för länsstyrelserna att ingripa mot en kommunal plan när avvägningen mellan samhällsintressen som miljöbalken kräver vid exploatering av jordbruksmark inte har gjorts, med resultatet att jordbruksmark exploateras för annan markanvändning trots att andra alternativ finns, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för att hantera kommunöverskridande prioriteringar som riskerar att exploatera jordbruksmark och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en åkermarksinventering och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av hur dagens system för bedömning och tillståndsgivning i fråga om organismer för biologisk bekämpning fungerar och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att alla EU-medlemsstater ska ha regelverk för prövning, riskbedömning och övervakning av biologiska bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda effekterna på biologisk mångfald och de areella näringarna av invasiva arter och om regler och åtgärder är tillräckliga och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nuvarande insatserna för att bekämpa invasiva arter ska ökas och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regleringsbrev, budgetdokument eller andra styrmedel ska förtydligas för att myndigheterna ska prioritera bekämpning av invasiva arter och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa möjligheter för byalag och andra lokala föreningar som samlar bygden att söka medel för gemensam bekämpning av invasiva arter och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen fortsatt ska främja biologiskt fungerande övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör främja etablering av våtmarker och dammar i jordbrukslandskapet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya metoder mot illegal handel med hotade arter och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta ett centrum för växtförädling i naturvårdens tjänst och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gödselgasproduktion fortsatt bör stödjas av staten och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om vad ett statligt lån för att överbrygga karenstiden för att få ut sin andel i en mejerikooperation skulle innebära för bl.a. konkurrensen, prissättningen, vinstfördelningen och lönsamheten i näringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion kopplade till specifika produktionsformer och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att den ekologiska produktionens miljönytta och produktivitet ska öka och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge SVA i uppdrag att utreda gällande regler och praxis för antibiotikaanvändning kopplat till dagens sjukdomsincidens och behandling i husdjursbesättningar för att bedöma deras effekter på djurskyddet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur det kan möjliggöras för fler personer med lantbruksbakgrund att söka och antas till veterinärutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att öka tillgången på små lokala slakterier och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett statligt stöd för medfinansiering av avbyttjänster för ökad social hållbarhet för animalieproducenter kan utformas och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ett pilotprojekt med statligt stöd för medfinansiering av avbyttjänster för mjölkproducenter och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kvinnor har samma möjligheter som män att bli jordbrukare och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa kompetensförsörjningen för de areella näringarna genom att anpassa utbildningarna mer efter näringarnas behov och tillkännager detta för regeringen.

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska stödja satsningar på innovation och utveckling inom jordbrukssektorn och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete ska verka för att offentliga medel i högre utsträckning ska riktas till behovsdriven forskning samt att Formas och SLU bör ges i uppdrag att tydligare redovisa vilka medel som går till behovsdriven forskning samt vilka behov denna forskning svarar mot, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jordbruksverket ska ges i uppdrag att försöka få till stånd förenklade förfaranden under direktiv 2001/18/EG för grödor med de mest okomplicerade genomredigeringarna och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta skyndsamt på EU-nivå för att uppfylla 2019 års tillkännagivande om att verka för en moderniserad och teknikneutral gentekniklagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU-lagstiftningen för genetiskt modifierade växter ska tillåta medlemsstater att utfärda nationella godkännanden för utsläppande på marknaden om vissa villkor är uppfyllda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att förstärka det nordiska växtförädlingsprogrammet inom public-private partnership för att kunna utnyttja en eventuell öppning i regelverket för nya genomredigeringstekniker och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa en fortsättning av projektet SLU Grogrund och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete ska verka för att upprätta en funktion på SLU som kan tillgängliggöra nya forskningsrön och tekniker för rådgivare inom lantbruket samt aktivt fånga upp behov i lantbruksnäringen och kanalisera dessa till forskarsamhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur generationsskiftet inom lantbruket i högre grad ska kunna underlättas och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att jordbruksstöden i högre grad bör gå till aktiva lantbrukare och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur kapitalanskaffning på marknaden villkor kan underlättas för jordbrukets investeringar och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förbättra förutsättningarna för ökad svensk proteinfoderodling och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska göra en bred genomlysning med syftet att förenkla regleringen av jordbruk och ökad rättssäkerhet för jordbrukare och tillkännager detta för regeringen.

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga berörda myndigheter ska ha förenklingsuppdrag och föreslå slopade regleringar på nationell nivå och EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att formella kompetenskrav ska införas så att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en eller flera särskilda miljöprövningsdelegationer med särskild kompetens inom jordbruk bör upprättas och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra och underlätta kompetenshöjande specialisering av tillsynspersonal genom samarbete mellan kommuner och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att alla myndigheter som prövar tillståndsansökningar och utövar tillsyn inom de areella näringarna noga följer förvaltningslagens bestämmelser och principer och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska regelverket och övrig tillämpning av EU:s vattendirektiv ska revideras med syfte att förbättra möjligheten till politiska avvägningar och att bättre möjliggöra anpassning till lokala förhållanden och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk ska klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler djurslag och fler sorters slaktavfall ska kunna brännas i gårdspannor och värmeverk och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör fortsätta stödja gödselgasproduktionen inom lantbruket och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av reglerna för spridning och hantering av stallgödsel bör ske och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillförsäkra att de näringsrekommendationer som innehåller miljöargument som Livsmedelsverket utfärdar har gjorts med helhetssyn och att dessa antas i samråd med Jordbruksverket, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

För Sverigedemokraterna handlar en god landsbygdspolitik om att ge goda förutsättningar för människor som lever, bor och verkar där. Sverige utgör en helhet och det som är bra för landsbygden är bra för hela landet. En fungerande landsbygdspolitik har sin utgångspunkt i ett konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk. Dessa näringar ger upphov till långa förädlingskedjor och stimulerar företagsamhet, sysselsättning och skatteintäkter på landsbygden. Det är en resursbas för landet utanför staden. Många svenskar

tar det öppna varierade kulturlandskapet för givet. Den som förstår sambandet mellan det brukade, öppna landskapet och en livskraftig landsbygd kommer med allra största sannolikhet att vilja ha lantbruket kvar. Gränslandet mellan det öppna landskapet och andra naturtyper som skog eller vattendrag, utgör habitat för många hotade arter. Att bevara det öppna landskapet har därför stor miljömässig betydelse. Det öppna eller brutna landskapet med ett aktivt jordbruk är också på många platser viktigt för besöksnäringen.

Biologisk mångfald har ett värde i sig och har en given plats i sverigedemokratisk jordbrukspolitik. Produktion och miljö är oupplösligt förenat och politiken måste samtidigt kunna se till båda värdena. Lika naturligt som det är att se på effektivitet när det gäller satsningar för ökad produktion måste man se till miljöeffektivitet för satsningar som man gör på miljön. Sverigedemokraterna letar därför efter lösningar som ger mest miljönytta per satsad krona. Sverigedemokratisk jordbrukspolitik utgår från både produktion och miljö.

Samhälle och styrning

EU

EU-medlemskapet har medfört hård konkurrens för de svenska bönderna. På EU:s inre marknad konkurrerar svenska bönder med andra aktörer i övriga medlemsländer och måste då följa EU:s regelverk. Samtidigt finns omfattande lagstiftning vad gäller exempelvis miljö och djurhållning, som i många fall är specifik för Sverige och som går längre än EU:s krav. Därtill är den svenska byråkratin ofta mer nitisk än i andra EU-länder, vad gäller genomförande av EU-lagstiftning i svenska lagar och förordningar samt dessas tillämpning.

I instruktionerna till samtliga berörda myndigheter bör det framgå att myndigheterna ska genomföra EU-direktiv och tillämpa EU-förordningar på ett sätt som ger så goda konkurrensförutsättningar som möjligt, inom EU-reglernas ramar, för berörda näringar. Företrädare som aktivt förhandlar regler på EU-nivå inom områden som kan påverka lantbruk ska också få instruktion om att bedöma de positiva och negativa konsekvenserna för det svenska lantbruket av nya regler mycket tidigt i processen. De ska även verka för goda konkurrensförutsättningar för svenskt lantbruk. De myndigheter där företrädarna vanligen verkar ska bistå företrädarna i bedömningarna.

Sverigedemokraterna eftersträvar att Sverige ska omförhandla villkoren för Europeiska unionen vad gäller de areella näringarna med det långsiktiga målet att återföra beslutsmakten till Sverige. Tills vidare är det dock viktigt att stödet som lantbruket kan få av Europeiska unionen för att stärka det svenska jordbruket på bästa sätt tas tillvara. Detta inte minst mot bakgrund av de enorma summor Sverige överför till Bryssel.

Vi motsätter oss ytterligare maktöverföring till EU och vill i stor utsträckning använda de möjligheter som står riksdagen till buds för att stoppa lagförslag eller delar av lagförslag som inte gagnar Sverige och svenskarna eller som bara är onödiga. Nationellt självbestämmande ska eftersträvas, utom i det fåtal frågor där det ger ett tydligt mervärde ur svenskt perspektiv att bestämmanderätten ligger på EU-nivå. Likväl är det viktigt att försöka påverka EU:s gemensamma jordbrukspolitik i en för Sverige positiv riktning. Den EU-gemensamma jordbrukspolitiken ska vara utformad på ett sätt som är anpassat till svenska förhållanden. Därför krävs att den är tillräckligt flexibel och

att så mycket som möjligt av besluten delegeras till nationell nivå. Mer av miljöstöden bör vara riktade, för att öka effektiviteten av stöden. Reglerna bör även medföra en större marknadsorientering och en högre miniminivå för djurskyddet. Det svenska jordbrukets konkurrenskraft ska alltid vägas in.

Det är viktigt att EU-reglerna får tillräcklig flexibilitet för att inte lantbrukare ska drabbas hårt av händelser som de inte kan påverka. Om vildsvin till exempel bökar upp en mark med särskilda miljövärden kan det resultera i återbetalningsplikt av miljöstödet, eftersom marken inte längre har ett betesvärde. Det framtida biologiska värdet av marken finns dock kvar, om marken fortsatt betas, vilket är skälet till miljöstödet.

Det är svårt att ta hänsyn till alla viktiga värden samtidigt på ett optimalt sätt vid normering. Samtidigt är bland annat frågor om positiva och negativa effekter på biologisk mångfald till följd av jordbruk komplexa. Regler och praxis måste därför ändras ibland, för att de inte ger de effekter som åsyftas eller för att effekterna på lantbrukarna blir orimliga. Regeländringar tar tid att genomföra, vilket medför att icke optimala förhållanden råder under lång tid. Sverige bör därför skapa möjligheter att på försök avdela en del av miljöstödet till stöd som, helt eller delvis, baseras på inventeringar och poängsättning av biologisk mångfald. Jordbruksverket ska ges i uppdrag att utveckla ett system för detta. På så sätt läggs man kraven och ersättningen så nära som möjligt det man vill åstadkomma och skapar största möjliga flexibilitet för jordbrukaren att uppnå samhällets mål. Därmed minskar risken för byråkratiska hinder och det blir enklare för jordbrukaren att gå till väga på passande sätt. Det möjliggör också en helt annan kreativitet. Beredskap ska naturligtvis finnas för eventuella negativa effekter under försöket. Mer ersättning än kostnadsersättning ska kunna ges, vilket ska komplettera befintligt miljöstöd och som andra miljöstöd vara öppet för ansökningar och således blir det möjligt för varje jordbrukare att välja det traditionella miljöstödet eller det inventeringsbaserade.

Den nuvarande EU-kommissionen har under sin mandatperiod föreslagit många bindande procentmål utan att konsekvenserna för ekonomi, miljö, sociala och kulturella värden samt landsbygders förutsättningar eller andra viktiga värden har analyserats. Det motsätter vi oss starkt. Sverige bör verka för att konsekvensanalyser alltid görs innan målsättningar antas på EU-nivå.

Självförsörjningsgrad

Trots relativt goda geografiska förutsättningar för ett både miljövänligt och högproduktivt jordbruk har den så kallade självförsörjningsgraden i Sverige sjunkit under 50 procent. Det innebär att vi, räknat i kronor och ören, producerar mindre än hälften av de livsmedel vi konsumerar. Detta är resultatet av att politiker i decennier har negligerat lantbrukarnas villkor. Effektivisering och sammanslagning till större produktionsenheter är i viss utsträckning en normal utveckling, men den dramatiska tillbakagången i produktionsvolymerna är det inte. Det är en i grunden sund tanke att vi bevarar kunskapen och traditionen att producera våra egna livsmedel. Det är inte enbart en ekonomisk fråga utan handlar också om säkerhet, miljö, djurvälstånd, kulturarv och kulturgeografi. Den svenska produktionen belastar dessutom både miljö och klimat betydligt mindre än motsvarande importvaror.

Riksdagen behöver agera för betydligt ökad svensk självförsörjningsgrad, där också betydelsen av en fungerande infrastruktur samt en inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror behöver framhållas. I det arbetet bör riksdagen utarbeta nödvändiga defini-

tioner av självförsörjningsgrad. Vi anser att det långsiktiga målet bör vara att nå full eller nästan full självförsörjningsgrad avseende de livsmedel som är möjliga att producera traditionellt och naturligt i Sverige. Export och import är dock inget negativt i sig, utan naturligt i en marknadsekonomi.

Beredskap

Sverige behöver, på grund av ett sämre säkerhetspolitiskt läge, förstärka sitt totalförsvar. Vad som orsakar nästa kris i Sverige och hur den kommer att gestalta sig är svårt att sia om, men vi vet att den kommer och om vi inte kan säkerställa livsmedelsförsörjningen under kris, så kan resultatet bli katastrofalt. Den viktigaste delen av livsmedelsberedskap ligger i att Sverige höjer sin självförsörjningsgrad.

För att upprätthålla produktionsförmågan under kristid, när import kan vara försvårad, måste det finnas lager för jordbrukets insatsmedel. Det gäller bekämpningsmedel, drivmedel, gödselmedel och visst utsäde, såväl som vissa foderingredienser och viktigt veterinärmedicinskt material. Det kan också handla om lagerhållning av reservdelar. Jordbruksverket ska ges det samordnande ansvaret för uppbyggande och vidmakthållande av lager för jordbrukets insatsmedel och för jordbrukets produktionsberedskap i kris. En fungerande växtförädling för våra klimatförhållanden måste också ingå i krisberedskap. Det kan även behövas produktionskapacitet för produkter som behövs inom jordbruket. Därtill måste Sverige återskapa lager för livsmedel.

Sveriges beroende av import av gödselmedel orsakar kostnadsvängningar och en sårbarhet som negativt påverkar vår motståndskraft i kris och krig. Därför är det viktigt att finna kostnadseffektiva metoder att producera gödningsmedel i Sverige. Om de kan bidra till bättre möjlighet att recirkulera näringsämnen är det positivt. Flera lovande projekt finns. Regeringen bör följa dessa och vid behov hjälpa dem att komma över hinder. Alternativ med en betydande permanent högre kostnad är dock mindre intressanta, eftersom de antingen skulle driva upp kostnadsläget i jordbruket eller göra det ännu mer stödberoende.

När det gäller slam och återföring av växtnäring måste hänsyn tas till säkerhet och växttillgänglighet. Det kan dock konstateras att både lantbrukare och konsumenter idag ofta är tveksamma till livsmedel som har producerats på jordbruksmark där slam har tillförts.

Idag är även enbart en mindre del fosfor i slammet tillgänglig för upptag. Därför behöver bättre metoder utvecklas, för att möjliggöra en återcirkulation av växtnäring i en renare, mer attraktiv, form som är mer tillgänglig för upptag och som både producenter och konsumenter kan acceptera. Det bör göra att slam i högre grad kan återföras som växtnäring. Det bör utredas vilka styrmedel som kan användas för att fungerande metoder ska användas.

Exploatering av jordbruksmark

Jordbruksmark exploateras i hög grad vid nybyggnation. Huvudskälen är att det är enklare och billigare att bygga på jordbruksmark och att bostadsbehovet har ökat drastiskt till följd av invandringen. På tio år har 84 00 hektar åkermark försvunnit enligt Jordbruksverket, främst till följd av bebyggelse. Detta minskar Sveriges möjligheter till självförsörjning av livsmedel, försvårar för vissa lantbrukare och biologiska livsmiljöer försvinner. Denna målkonflikt är reglerad i miljöbalkens 3 kap. 4 §. Bestämmelserna tar

bland annat upp att bruksvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Samma paragraf säger att om ett väsentligt samhällsintresse finns för exploateringen så tillåts ändå endast exploatering om behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Bestämmelsen ska alltså se till att olika intressen ska vägas mot varandra och att konsekvenserna för exploatering av jordbruksmark och annan alternativ mark ska jämföras. Det har visat sig att bestämmelsen i praktiken ger ett mycket svagt skydd för jordbruksmark vid kommunernas planering av exploatering. Samtidigt hindrar bestämmelsen markägare från att bygga på egen mark, eftersom den byggnationen handlar om ett enskilt intresse.

En översyn behöver göras av bestämmelsen, med syftet att den ska fungera som avsett, att säkerställa en fungerande avvägning mellan olika samhällsintressen. Översynen ska även syfta till att bestämmelsen ska underlätta begränsad byggnation på egen mark.

Vidare vill vi att plan- och bygglagen och miljöbalken ska ses över för att se om det finns anledning att ge länsstyrelserna större befogenheter att ingripa mot en plan när den avväger mellan samhällsintressen som miljöbalken kräver inte har gjorts, med resultatet att jordbruksmark exploateras för annan markanvändning trots att andra alternativ finns.

Det finns också anledning att i det här sammanhanget uppmärksamma statlig verksamhet som förläggs till en kommun och innebär en exploatering där en förfrågan går ut till kommunerna. Ett exempel är när Kriminalvården söker placering för nya anstalter. Även när det gäller planering av infrastruktur är frågan om jordbruksmark aktuell på ett kommunövergripande sätt. Regeringen bör ta fram en strategi för att hantera statliga aktörers kommunöverskridande prioriteringar som riskerar att exploatera jordbruksmark, där jordbruksmarkens bevarande ges stor tyngd. Givetvis ska strategin väga in alla intressen och värden, där landsbygdens utveckling är ett starkt sådant värde. Det handlar om att jordbruksmarkens värde inte ska glömmas bort.

Biologisk mångfald

Åkermarksinventering

Brukningsmetoder i jordbruket förändras över tid beroende på flera faktorer, såsom regelförändringar, teknikutveckling, ändrad tillgång till bekämpningsmedel, ändrad efterfrågan och strukturrationaliseringar. De biologiska förutsättningarna kan därmed förändras, med eventuella konsekvenser för biologisk mångfald och långsiktig avkastning. Risk finns också att biologin förändras av nya växtsjukdomar och invasiva arter. Både ur ett miljöperspektiv och ur ett långsiktigt produktionsperspektiv är det en god idé att följa jordbruksmarkens biologiska status.

Just den intensivt brukade åkermarken kan vara den som i första hand förändras, vilket också påverkar jordbrukets produktivitet mest, och den övervakas inte idag. Genom att följa den intensivt brukade åkermarkens biologiska status kan långsiktiga förändringar i biologisk mångfald och produktivitet såväl som plötsliga förändringar upptäckas. Det som upptäcks kan sedan åtgärdas. På skogssidan är de långa tidsperspektiven mer närvarande på många sätt. Skogen ägs och brukas också ofta av stora aktörer med större möjligheter att genomföra studier. Markinventeringar i skog är ett naturligt inslag. Skattemedel används också till dessa.

Ytterst handlar åkermarksinventeringen om att skapa beredskap och underlag till miljö- och jordbrukspolitiken för att möjliggöra en medveten och effektiv politik, där alla aspekter av miljö och produktion vägs in. Vi vill införa en åkermarksinventering med SLU:s rapport från år 2014 som grund. Detta ska inte förväxlas med Mark- och grödoinventeringen samt Nationell jordartskartering, som redan görs på SLU. De kompletterar varandra. Det handlar konkret om organismer i, på och i direkt anslutning till åkermark.

Biologiska bekämpningsmedel

Användning av biologiska bekämpningsmedel (nematoder, insekter och spindeldjur, NIS) kan minska användningen av kemiska bekämpningsmedel, vilket minskar belastningen på miljön och är fördelaktigt ur arbetsmiljösynpunkt. Men exempel finns på att insekter som har använts som biologiska bekämpningsmedel har spridit sig från utsättningsplatsen, förökats kraftigt och orsakat miljöproblem genom att livnära sig på eller konkurrera ut naturligt förekommande arter. Ett sådant exempel är harlekinnyckelpigan. Vi anser att goda riskbedömningar måste göras innan godkännande och en hög försiktighetsnivå måste gälla. I motsats till genetiskt modifierade djur så får alla använda en sådan NIS om den en gång har godkänts och ingen övervakning krävs efter godkännande, inte ens i de få fall där godkännandet begränsas till växthus. Det gör att ingen vet hur mycket och var den används och det finns ingen aktivitet som följer upp om riskbedömningen vid godkännandet var korrekt eller inte. Vi anser att en riskbaserad process för uppföljning bör inrättas för att upptäcka oförutsedd spridning och oförutsedda effekter. Därför bör en utredning tillsättas om hur dagens bedömnings- och tillståndssystem fungerar.

Vi vill inte se en EU-lagstiftning, men vi vill att alla EU:s medlemsstater ska uppmantras att ha regelverk för prövning, riskbedömning och övervakning av biologiska bekämpningsmedel, eftersom organismerna kan komma att sprida sig över landsgränser i värsta fall.

En del av en effektiv miljöpolitik är att täcka upp de vita fält som finns idag. Till en mycket låg kostnad får man kontroll på ett kommande miljöproblem.

Invasiva arter

Invasiva arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Vissa arter kan även försvåra för jordbruket. I Sverige har frågan mer eller mindre ignorerats i många år. Sent omsider har EU och Sverige fått vissa regelverk på plats. Ansvar för frågan har utdelats till myndigheter. Sverigedemokraterna anser att det är viktigt att noga följa utvecklingen för att se om regler och åtgärder är tillräckliga för att minska införsel och spridning.

Effekterna av invasiva arter på biologisk mångfald och de areella näringarna bör också utredas, dels för att det är viktigt att veta omfattningen av problemet, dels som en bakgrund till analysen av om regler och åtgärder är tillräckliga. Tidiga insatser är mycket viktiga för att minska kostnaderna och öka chansen att lyckas få bort invasiva arter. Därför anser vi att de nuvarande insatserna ska ökas redan innan utredningarna är färdiga.

Naturvårdsverket har nedprioriterat arbetet med bekämpning av invasiva arter efter en nedskärning av verkets anslag. Därför bör regleringsbrev, budgetdokument och andra styrmedel bli tydligare för att den viktiga bekämpningen ska ske.

Framgång kan nås när människor i bygden engageras för bekämpningen, så som exempel på bekämpning av blomsterlupin visar. Därför bör det möjliggöras för byalag och andra lokala föreningar som samlar bygden, att söka medel för gemensam bekämpning från de medel som finns. Det gör även att lokalbefolkningen får medbestämmande om bekämpningen.

Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark

Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark, det vill säga skogsbryn, kan ofta erbjuda en biologiskt rik miljö. På många platser förekommer det dock idag en tvär kant mellan högvuxen granskog och jordbruksmark. Brynets struktur och växtartsammansättning påverkar brynets betydelse för övrig biologisk mångfald. Om det går att tillförsäkra en ändamålsenlig struktur och skötsel av tillräckligt många brynmiljöer, så kan de fungera som bärare av viktig biologisk mångfald utan att inkräkta alltför mycket på brukningsmålen för skog och jordbruk. Brynen har naturligt en geografisk utsträckning som gör dem lämpliga som spridningskorridorer för viss biologisk mångfald. Att se till att det finns biologiskt fungerande brynmiljöer kan alltså vara en av delarna i den effektiva miljöpolitik som vi förordar. Det är dock viktigt att främjandearbetet inte går ut över ägande- och nyttjanderätten.

I rapporten Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark (SJV 2018:14) från ett samverkansprojekt mellan myndigheter, ges ett antal rekommendationer för fortsatt arbete med att vårda dessa miljöer. Regeringen bör främja biologiskt fungerande övergångszoner på olika sätt. Vi vill med utgångspunkt i rekommendationerna betona behovet inom jordbrukspolitiken av

- forskning om samband mellan konkreta skötselåtgärder och artbevarande med ett kostnadseffektivitetsperspektiv
- att följa tillämpningen av de nya EU-reglerna för jordbruksstöd så att de inte missgynnar övergångszoner samt
- att följa upp myndigheternas arbete med frågan.

Våtmarksetablering

Vi är positiva till stöd för etablering av våtmarker och dammar i jordbrukslandskapet. Våtmarkerna och dammarna kan bidra till biologisk mångfald, minskat näringsläckage till haven samt minskade koldioxidutsläpp och kan ha en gynnsam inverkan på vattentillgången i jordbruket, både direkt och indirekt i gynnsamma fall via positiv effekt på grundvattennivåer. Våtmarks- och dammetableringar kan bidra till alla dessa angelägna värden samtidigt. Med stöd går det att styra för att möjliggöra de kollektiva nyttorna och så att synergieffekter uppnås.

Illegal handel med hotade arter

Illegal handel med hotade djur- och växtarter är ett problem för biologisk mångfald. Handeln övervakas, men trots det sker det att sällsynta växter grävs upp för att säljas illegalt. Nya metoder måste prövas. Det bör utredas om statlig mikroförökning och

försäljning av sällsynta växtarter skulle fungera marknadsförstörande för den illegala handeln med sällsynta växter.

Växtförädling i naturvårdens tjänst

Växtförädling och inte minst nya växtförädlingsmetoder är kraftfulla verktyg som används för att påverka bland annat odlingsförutsättningar och lönsamhet. Förädlingsresultatet beror av det förädlingsmål man väljer. Med andra ord, man får det man beställer. Vanligen är det företag, som naturligt har ett vinstintresse, som beställer växtförädling. Men dessa potenta verktyg kan också användas med samhället som beställare i naturvårdens tjänst.

Det är fullt möjligt redan idag att med hjälp av växtförädling rädda utrotningshotade växter såsom almen. Det är också möjligt att utveckla grödors egenskaper som minskar miljöbelastningen vid kommersiell odling, till exempel resistensanlag. Dessa kan sedan erbjudas till kommersiella växtförädlingsföretag för inkludering i deras förädlingsprogram. Fånggrödor och mellangrödor skraddarsydda för de behov som finns ur miljösynpunkt kan också utvecklas, till exempel för att styra växtnäringsämnens dynamik i fältet. I en framtid kommer verktygen också att kunna användas för att minimera främmande och kanske invasiva växtskadegörare i svenska odlingslandskap. Det är dags att utnyttja dessa möjligheter till naturvårdens fromma och i samklang med ett konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk. Det möjliggör en mycket effektiv miljöpolitik utan negativa effekter för näring och landsbygd.

För att främja utvecklingen inom området och förverkliga potentialen i teknikerna anser Sverigedemokraterna att ett centrum för växtförädling i naturvårdens tjänst ska inrättas. Centrumet ska bedriva forskning som är direkt tillämpad för naturvården och ska kunna ta ut förädlingsmaterialet i användning. Det ska alltså spänna från idé till applikation. Centrumet ska samarbeta med andra aktörer. Det kan eventuellt inrymmas inom Sveriges lantbruksuniversitet eller inom annan myndighet.

Ett konkurrenskraftigt jordbruk

Konkurrenskraften

Sverige har kanske världens mest djur- och miljövänliga jordbruk. Det är en tradition som ska bevaras. Den nuvarande trenden medför emellertid en ständigt minskande svensk jordbruksproduktion, vilket per automatik innebär ökad import av livsmedel från länder med lägre ambitioner på miljö- och djurvälståndsområdet. Ett livskraftigt svenskt jordbruk är en förutsättning för ett varierande kulturlandskap och mycket av den biologiska mångfalden. Öppna och levande landskap kan inte lagstiftas fram; de finns enbart om det är lönsamt att bedriva jordbruk och hålla djur. Torkan 2018 visade tydligt vådan av att svenskt lantbruk har för låg lönsamhet och för små marginaler.

Svenska bönder konkurrerar på framför allt den europeiska marknaden, och vi anser att det är rimligt att skattenivån kring olika insatsvaror är densamma. Vi välkomnar därför att skatten på diesel för jord- och skogsbruket sänks. Detta är en relativt billig, men viktig, reform som vi tror kommer att leda till att fler svenska lantbruk kan fortsätta vara verksamma och utvecklas. En dieselskattesänkning för jordbruket är troligen nästan klimatneutral i ett större perspektiv, eftersom efterfrågan på klimatvänligt, förnybart drivmedel i samhället i stort och i världen kommer att vida överstiga utbudet

under de närmaste åren. Vissa dåliga förnybara drivmedel har visat sig leda till större klimatbelastning än fossila alternativ, genom avskogning av tropikerna. Lägre bränslekostnad underlättar även övergång från användning av kemiska preparat till mekaniska jordbruksåtgärder, till exempel vid ogräsbekämpning och blasdödning.

Höga och varierande elpriser är ett problem för lantbruket. Gödselgasproduktion kan göra gårdar självförsörjande på el på ett klimatvänligt sätt. Det bidrar till konkurrenskraft och robusthet i livsmedelsproduktionen. Staten bör fortsatt stödja denna produktion.

Mjölkböndernas situation

Sveriges mjölkbönder har i flera år haft en pressad situation. Priset på mjölk har ofta varit lågt. Oavsett prisfluktuationer har svensk mjölkproduktion ständigt problem med onormalt höga produktionskostnader till följd av särlagstiftning och skattesatser som är högre för Sverige.

Mjölkproduktionen skapar viktiga arbetstillfällen och bidrar till en livskraftig och levande landsbygd. Det är i harmoni med våra ambitioner för djurvälstånd att svenska mjölkkor ska beta utomhus sommartid, men det går inte att blunda för att det innebär en konkurrensnackdel för mjölkbönderna i och med att arbetet ökar och kostnader tillkommer. En utredning är tillsatt efter önskemål från Sverigedemokraterna som ska se över hur konkurrenskraften kan öka i svenskt jordbruk utan att försämra djurskyddet. En analys av beteskravet ingår också i denna utredning. Innan utredningen är klar vet vi inte hur lagstiftningen kan komma att se ut. De svenska mjölkbönderna kan komma att behöva kompenseras för merkostnader på grund av högre krav i djurskyddet, bland annat genom att införa en djurvälståndersättning för mjölkkor på bete och stöd för slakteriavgifter. EU-förhandlingarna inför beslut om de EU-gemensamma jordbruksreglerna öppnade för betesersättning för bete som krävs i nationell lag, men bara för de länder som antar nya regler om sådana krav. Det är alltså för närvarande svårt att få EU:s tillåtelse att införa en betesersättning för Sverige. EU:s nya kontrollförordning har också minskat möjligheterna att minska slakteriavgifterna som compensation till djurhållare på grund av kostnader för Sveriges högre djurskyddskrav. För att i framtiden få möjlighet att lämna en betesersättning till svenska mjölkbönder samt sänka slakteriavgifterna, bör regeringen arbeta för att påverka EU för att skapa dessa möjligheter.

Det pris som svenska mjölkbönder får för mjölken avgörs till stor del av mejerier. Antalet mejerier är begränsat och konkurrens om mjölken bör underlättas. Bönderna är ofta andelsägare i en mejerikooperation. Det kan finnas ett intresse från vissa andelsägare att ta ut sin andel för att investera i ett nytt mejeri. Det kan handla om att en handfull stora mjölkgårdar eller producenterna i en bygd går samman för att bygga ett lokalt varumärke. Det finns dock en lång fördröjning innan man får ut sin andel.

Det bör utredas vad ett statligt lån för att överbrygga denna karenstid skulle innebära för konkurrensen, prissättningen, vinstfördelningen och lönsamheten i näringen. Utökade möjligheter att starta nya mejerier skulle underlätta för mer småskalighet och nischning. Det måste finnas vägar, för de som vill, som leder i motsatt riktning mot sammanslagningar och stordrift. Detta gäller särskilt om beteskravet skulle bli flexibelt.

Ekologiskt och konventionellt jordbruk

Vi har en öppen och positiv inställning gentemot både konventionell och ekologisk produktion och anser att dessa produktionsformer har goda förutsättningar att samexistera på marknaden. Svensk miljölagstiftning är strikt, vilket gör att det svenska konventionella jordbruket redan i hög grad är miljövänligt och mycket mer miljövänligt än utländska jordbruk i genomsnitt.

Det är positivt att det finns ett ekologiskt alternativ som ger lantbrukare möjlighet att höja sin lönsamhet. Det ekologiska jordbruket skapar värdetillväxt och därigenom fler jobb på landsbygden. Det är viktigt för en fungerande marknad att producenter och konsumenter möts och att efterfrågan hos konsumenterna kan mötas, inte minst för att upprätthålla betalningsviljan. Ekologisk odling kan också fungera som en spjutspets för utprovning, tillämpning och anpassning av ny miljövänlig teknik, som även det konventionella jordbruket ibland kan använda. Det är således välkommet med balanserade åtgärder som bidrar till att öka produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska produkter. Däremot behövs inte kvantitativa mål för ekologisk produktion och konsumtion. Snarare utgör kvantitativa mål ett problem i och med att de stör marknaden och är svåra att väga av mot andra värden i samhället.

Den tidigare regeringen har fastställt ett inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion som innebär att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark 2030 och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter 2030. En ökad ekologisk produktion bör istället främst bygga på rimliga konkurrensvillkor och förutsägbara regler där bönder, handel och konsumenterna själva utvecklar det ekologiska konceptet. Om sådana mål inte samspelar med marknadens efterfrågan kan de leda till inlåsning av jordbrukarna i ett högre kostnadsläge utan att de kan få ut mervärdet för sina produkter.

Om mål för andelen ekomärkt mat i offentliga köp sätts på en högre nivå än mål om lokalt producerad mat kan det bidra till ökad livsmedelsimport. Det viktigaste för miljön är att andelen mat producerad i Sverige och lokalt ökar. Svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion kopplade till specifika produktionsformer. Detta betyder att Sverige ska avveckla de tidigare inriktningsmålen och motverka att liknande mål sätts upp på EU-nivå och att sådana mål i alla fall inte blir bindande.

Det allmänna bör stödja den ekologiska produktionen att utveckla dess produktivitet, eftersom produktiviteten är lägre i ekologisk produktion. Miljönyttan är större i ett par avseenden, men eftersom vi anser att ekologisk produktion ska konkurrera genom sina egna styrkor snarare än puttas framåt av politiken, bör det allmänna istället stödja utvecklingen av miljönyttan, vilket i Sverige är det största argumentet för att handla ekologiska produkter. Det leder även till mindre miljöbelastning, som är ett viktigt värde i sig.

Djuromsorg

Sverige har en av världens mest omfattande djurskyddslagar och mest kompetenta djuruppfödare. Sveriges lagstiftning kring djuromsorg är unik och går mycket längre än de andra stora livsmedelsproducerande konkurrentländernas. En god djuromsorg uppnås i de flesta fall för att lantbrukaren eftersträvar att djuren ska växa och må bra. En god djurhälsa, tillväxt och produktion hänger intimt samman. Att djuren mår bra är också

något som svenska lantbrukare sätter heder i. Här är djuren friska och antibiotikaanvändningen är låg. Detta utgör goda skäl för att bevara och utveckla produktionen inom Sverige. Inte desto mindre måste utvecklingen av sjukdomar, behandling och dödlighet i besättningarna följas för att se om justeringar måste göras i regler och policyer om antibiotikaanvändningen, uppåt eller nedåt. Det är viktigt dels av etiska skäl, dels för lönsamhet och minskade förluster i livsmedelsproduktionen. Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, bör uppdras att utreda och rapportera samt långsiktigt följa utvecklingen.

Det är positivt att den svenska djurskyddslagstiftningen nu är målstyrd i högre utsträckning. Det underlättar att sätta djurens hälsa i fokus samtidigt som praxis kan anpassas till dagens förutsättningar och behov i animalieproduktionen. Det är positivt att näringarna tar fram egna djuromsorgsprogram där djuromsorgen förstärks samtidigt som de senaste vetenskapliga och tekniska landvinningarna kan tas till vara. Användande av djuromsorgsprogram kan även förbättra konkurrenskraften för svensk animalieproduktion. Programmen kan bidra till både ökad djurvälstånd, förbättrad djurhälsa och en ökad investeringsvilja samt stimulera till nya innovationer och teknikutveckling.

Bristen på veterinärer inom lantbruksnäringen kan äventyra både framtida djurskydd och konkurrenskraft. Dels kan veterinärutbildningen behöva utökas än mer, men särskilt är det viktigt att fler veterinärer väljer att vara verksamma inom lantbruksnäringarna. Ett sätt att åstadkomma det är att fler med egen erfarenhet från animalieproduktion antas till veterinärutbildningen. Det bör därför utredas hur man får fler med sådan erfarenhet att söka och antas.

Det är positivt för djurvälståndet om restid till slakteri kan kortas eller helt undvikas. Därför bör det utredas vilka åtgärder som kan vidtas för att öka tillgången på små lokala slakterier och mobila slakterier. Sådana kan också möjliggöra en ökad djurproduktion i de bygder som idag ligger långt ifrån ett slakteri.

Avbyttjänst

Många i Sverige förstår inte vilken press och vilken arbetsbörda det innebär att bedriva animalieproduktion. Det innebär ofta tungt arbete varje dag, varje vecka, året runt. Många företagare kan stänga sin verksamhet några veckor och ta semester, men den som arbetar med animalieproduktion kan inte utan vidare lämna sina djur. Det är till och med olagligt. För att ta semester måste företagaren i regel själv betala någon för att utföra daglig tillsyn av djuren. Många löser detta genom att aldrig ta semester, vilket innebär en stor risk socialt och hälsomässigt och i slutändan även en fara för de djur som bonden har ansvar för. Egen vidareutbildning kan också bli lidande, vilket kan påverka företagets utvecklingsmöjligheter negativt. Djurhållarna måste få bättre möjligheter till avbyte.

Ett bättre fungerande system för avbyte skulle även kunna underlätta för djurhållare att kombinera arbetet med privatlivet. Det gynnar alla djurhållare, men det skulle kunna vara så att det i högre grad möjliggör för kvinnor att ta steget att bli djurhållare jordbrukare. Generationsskiften torde också kunna underlättas. Av alla dessa skäl bör det utredas hur ett statligt medfinansierat stöd till en avbyttjänst för animalieproducenter, som syftar till social hållbarhet, skulle kunna utformas. Ett sådant stöd bör utformas för att ge möjlighet till ett garanterat andningshål, ökade möjligheter till

vidareutbildning och hjälp i personlig kris. I väntan på utredningsresultatet bör ett pilotprojekt initieras i två län.

Det finns för liten vetskap om huruvida kvinnor och män har lika möjligheter inom jordbruket. Vetskap finns om att jordbruket är mansdominerat, men jämställdhet handlar om samma möjligheter, inte lika utfall. Jämställdhet måste rymma både möjligheten att livsval skiljer sig åt på gruppnivå och att samma möjligheter finns på individnivå. En utredning av om möjligheterna att bli jordbrukare skiljer sig mellan de båda könen och vad eventuella skillnader kan bero på bör göras. Utredningen ska se bortom statistik på utfall och utfallet ska inte förväxlas med möjligheter.

Livsmedelsproduktionen

Jordbruket sysselsätter cirka 166 000 personer i Sverige (2020) och genererar många fler tjänster indirekt. Svensk livsmedelsindustri har ett beräknat exportvärde motsvarande 104 miljarder kronor (2021). Efter EU-inträdet första tjugo år har 20 000 jobb förlorats direkt kopplade till näringen och ytterligare 20 000–25 000 arbetstillfällen inom branscher som är indirekt påverkade av utvecklingen inom de landsbygdsnära näringarna. Utvecklingen måste vändas. Den uppdatering av livsmedelsstrategin som pågår måste leda till tydliga förbättringar på gårdsnivå på kort sikt.

En självklar del av att främja sektorn är fortsatta satsningar på innovation och utveckling inom livsmedelssektorn. Ansträngningar ska göras för att främja exporten av svenska livsmedel. Små och medelstora livsmedelsföretag ska få stöd med kompetensutveckling för att bli bättre på att exportera svenska livsmedel. Export kan underlätta tillväxt och etablering av nya produkter.

Långsiktig konkurrenskraft

Kompetensförsörjning

Viktiga kunskapsområden för att stärka konkurrenskraften ska prioriteras inom ramen för kompetensutveckling och rådgivning inom landsbygdsprogrammet. Genom utbildningar till näringens behov, på både gymnasie- och högskolenivå, kan goda förutsättningar för framgångsrika företag och tillgång till kompetent arbetskraft skapas. Vi anser att det är viktigt att säkerställa kompetensförsörjningen för de areella näringarna och att anpassa utbildningarna mer efter arbetslivets behov, särskilt i fråga om bristyrken. När det gäller naturbruksgymnasierna bör möjligheter skapas till ökad erfarenhetsöverföring från moderna gårdar till lärarna. Förutsättningarna för att bedriva lantbruk är nämligen i förändring. Systematiska besök och praktik kan prövas. Det är även viktigt att upprätthålla ett gott söktryck till naturbruksgymnasier och agronomutbildning. Även här spelar troligen jordbrukets lönsamhet in. Lönsamheten måste höjas och krånglet minskas för att jordbruk ska bli en framtidsnäring igen. En utökning av utbildningsplatserna på agronomutbildningen bör övervägas, liksom riktade insatser för att få elever på smådjursdelen på naturbruksgymnasierna att byta till lantbruksdelen.

Forskning och utveckling

Offentliga medel bör i högre utsträckning riktas till behovsdriven forskning som stärker konkurrenskraften inom jordbruks- och trädgårdssektorn. Regeringen bör fortsätta att

arbete för att stödja satsningar på innovation och utveckling inom livsmedelssektorn. Vidare bör regeringen uppdra åt Formas och SLU att tydligare redovisa vilka andelar av forskningen som går till behovsdriven forskning samt vilka behov denna forskning svarar mot.

Nya växtförädlingsmetoder inom bland annat gentekniken skapar nya möjligheter att exempelvis få fram nya sorter som kräver mindre bekämpningsmedel genom resistens mot olika skadegörare. Det pågår en ständig utveckling av nya tekniker och koncept inom området genetisk modifiering. En internationellt uppmärksammat ny teknik, upfunnen bland annat på Umeå universitet, kallas CRISPR-Cas9. Det är en av flera tekniker som tillåter förändring av det genetiska materialet i organismer på ett enkelt och mycket precist sätt, så kallad genomredigering. Tekniken har revolutionerat området och tillämpningar finns såväl inom medicin och växtförädling som på många andra områden. Teknikutvecklingen ställer frågan om vad som ska regleras som GMO på sin spets. Viss användning av CRISPR leder definitivt till en GMO, såsom när främmande DNA införs. Annan tillämpning resulterar i förändringar som lika väl kunde ha skett genom naturlig mutation. Lagstiftningen om genteknik reglerar vissa tekniker men inte andra som resulterar i samma molekylära förändringar. Många tekniker, exempelvis CRISPR-Cas9 var inte upfunna när direktivet skrevs. Det är tydligt att gentekniklagstiftningen är föråldrad och inte fungerar.

Vi anser att Jordbruksverket ska försöka få till stånd förenklade förfaranden under direktiv 2001/18/EG för grödor med de mest okomplicerade genomredigeringarna i väntan på nya EU-regler. Regeringen ska arbeta aktivt och skyndsamt på EU-nivå för att EU ska få en moderniserad och teknikneutral reglering. Även dagens reglering av vanliga genetiskt modifierade växter och produkter från sådana fungerar dåligt. Det är bra att den håller en hög försiktighetsnivå, men den är stelbent och plågas dessutom av politiska låsningar och mångåriga beslutsprocesser. Vi anser att dagens regler inte kan leda till den utveckling av sortmaterial som Sverige behöver för att lösa ekonomiska problem samt odlings-, hälso- och miljöproblem i lantbruket.

Godkännandeprocessen står still. En av orsakerna till det är att det inte finns acceptans för genetiskt modifierade växter i vissa av EU:s medlemsstater, oavsett vilka växter det handlar om. Medlemsstaterna erkänner öppet att de röstar nej av politiska skäl. Sverige brukar rösta för. Senast en genetiskt modifierad gröda godkändes i EU var 2010. Det var en svenskutvecklad potatissort för tekniskt bruk. Vi ser behov av en ny modell för EU-lagstiftning som främjar viktig teknikutveckling. Den ska tillåta godkännanden på nationell nivå, samtidigt som den inre marknaden påverkas så lite som möjligt och med en fortsatt hög nivå av försiktighet.

Lagstiftningen ska inte som idag endast leda till godkännanden på EU-nivå utan ska alltså även kunna tillåta nationella godkännanden, till exempel direkt efter den europeiska livsmedelssäkerhetsmyndighetens säkerhetsbedömning, så länge den aktuella medlemsstaten kan visa att den genetiskt modifierade växten inte riskerar att släppas ut på marknaden i andra EU-länder. På så sätt kan en medlemsstat gå före och utveckla nytt sortmaterial till jordbruket, om den så vill. Det är viktigt att beslutanderätt flyttas tillbaka till nationen. Dessa växter kan senare gå in i EU:s system för att godkännas på hela EU-marknaden på vanligt sätt. Hade en sådan lagstiftningsmodell funnits tidigare, hade Sverige mycket troligt under det senaste årtiondet kunnat lansera flera nya genetiskt modifierade växtsorter som skulle ha minskat

bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruket och kemikalieanvändningen inom industrin, på ett säkert sätt.

Arbetet med växtförädlingsprogram med syftet att ta fram grödor som passar för nordiska förhållanden inom public-private partnership ska förstärkas för att kunna utnyttja en eventuell öppning i regelverket för nya genomredigeringstekniker, trots de nuvarande osäkerheterna om den rättsliga hemvisten. Oavsett rättslig hemvist kommer nämligen de grödor som blir resultatet av denna förädling sannolikt att ha en gynnsam säkerhetsprofil. Dessa kan användas antingen om en förenklad procedur kommer till stånd eller om lagstiftningen ändras till att bli teknikneutral och riskbaserad. Svensk växtförädling bör få förutsättningar att vara i genomredigeringsteknikens framkant. Det gemensamma arbetet kan genom metodutveckling också undanröja tekniska hinder för genomredigeringsteknikerna och bidra till en gemensam förståelse i de nordiska länderna.

Satsningen på växtförädling för svenska förhållanden i projektet SLU Grogrund är mycket positiv. För att säkerställa goda planeringsförutsättningar bör regeringen binda sig för en fortsättning av SLU Grogrund med en specificerad budget för lång tid.

Enligt en OECD-rapport är Sveriges innovationsklimat inom jordbrukssektorn gott, men spridningen av innovationsinformation kan förbättras. En funktion på SLU som löpande kan tillgängliggöra nya forskningsrön och tekniker för rådgivare inom lantbruket bör upprättas. Denna funktion ska även kunna fånga upp behov i lantbruksnäringen och kanalisera dessa till forskarsamhället. Det gäller för både produktion och miljö och i synnerhet synergieffekter mellan dessa.

Generationsskiften och ägarbyten

För oss sverigedemokrater handlar landsbygdsolitik om att ge goda förutsättningar för människor som lever, bor och verkar där. Generationsskiften och företagsöverlåtelser inom lantbruksföretag kommer i allt högre grad att innebära stora kapitalinsatser. Det bör utredas hur generationsskiften inom lantbruket i högre grad ska kunna underlättas. En sådan utredning bör vara bred och åtminstone omfatta jordförvärvs- och arrendelagstiftningen, arvsregler, EU:s stödregler och regler som minskar frihetsgraderna vid avverkning av skog. Den bör även blicka ut mot olika avtalsformer som prövas i dag vid generationsskiften. I andra delar av motionen och i budgetmotioner beskrivs Sverigedemokraternas politik för andra förutsättningar som förbättrar generationsskiften – lönsamhet, förenklade regler och större social säkerhet.

Frikopplingen inom EU:s stödregler från år 2005, då gårdsstödet infördes, innebar att lantbrukare inte längre behövde producera jordbruksprodukter för att få stöd. Det har gjorts att vissa marker brukas extensivt. När aktiva lantbrukare behöver mer mark och den inte säljs eller arrenderas ut av passiva markägare, uppstår en så kallad inlåsnings-effekt.

Många stöd bidrar till högre arrende- och markpriser som påverkar lönsamheten negativt för aktiva bönder som vill utveckla sin verksamhet och behöver mer mark. Jordbruksstöden bör i högre grad gå till aktiva lantbrukare och Sverige bör verka för det på EU-nivå.

Investeringar

För att jordbruksföretag ska vara långsiktigt konkurrenskraftiga krävs bättre möjligheter till kapitalanskaffning för större investeringar. Både teknikframsteg, utvidgning och ökad hållbarhet kan kräva stora investeringar. Detsamma kan gälla vid generations-skiften. Det allra viktigaste för att jordbruket ska få lättare att anskaffa kapital är en ökad lönsamhet. Genom att tillförsäkra ökad lönsamhet med olika politiska reformer ökar inte bara förmågan till egna investeringar i företagen, utan alla aspekter förbättras också när det gäller lån.

Riskkapitalet bör i första hand tillgodoses av marknaden eftersom marknaden bäst kan hantera riskkapital. Jordbruk utgör dock en verksamhet som har särskilda förutsättningar och det behövs specialkompetens av långgivaren för att göra de bedömningar som krävs. Tillväxtbolaget är ett intressant befintligt initiativ på marknaden som underlättar lånetransaktioner mellan banker och jordbruksföretagare genom att bidra med kompetens och ett eget mindre lånekapital, som minskar risken för banken. På så vis får det kapital som finns i Tillväxtbolaget en hävstångseffekt. Det skulle kunna vara effektivt att försörja Tillväxtbolaget eller liknande institutioner med mer kapital. Till exempel skulle Almi kunna ta på sig den rollen, efter en kompetensuppbyggnad. På så vis kan offentliga medel bidra till en ökad mängd riskkapital till svenskt jordbruk med hävstångseffekt och på marknads villkor. Sverigedemokraterna anser att det bör utredas hur kapitalanskaffning på marknads villkor kan underlättas för jordbrukets investeringar.

Närproducerat proteinfoder

Det svenska lantbruket bygger mycket av sin animalieproduktion på importerade proteinfodermedel. Att det i Sverige importeras fodermedel är naturligt i en internationell marknadsekonomi, men problemet är att en stor del av importen utgörs av produkter som kan ha en stor miljöbelastning i ett globalt perspektiv. Dessutom gör det Sverige sårbart vid en avspärning. Om odlingen av oljeväxt- och proteingrödor såsom raps, oljelin, ärtor och åkerbönor kunde öka kan vi få fram fullgoda ersättningsprodukter till importerade soja- och palmolja produkter. För att öka andelen närproducerat proteinfoder krävs mer resurser och forskning för växtförädling, odling, bekämpningsmedel och tillverkning av proteinfoder. Det krävs även fungerande regler för modern växtförädling. Även här riskerar ensidiga målsättningar på EU-nivå att försvåra utvecklingen.

Mindre krångel och större rättssäkerhet

Regler och tillsyn

Det måste bli enklare att bedriva jordbruk utan att överge höga ambitioner vad gäller miljön. All politik och myndighetsutövning bör i högre grad utgå från att konkurrenskraft, tillväxt och aktivt brukande av mark i Sverige ska gynnas. Det handlar om att se systemet ur ett helhetsperspektiv. Lagstiftning och myndigheter bör eftersträva långsiktiga och målstyrda regelverk med mer generella rutiner och allmänna råd och styra bort från en kultur av detaljstyrning och skjutmåttjustis.

En utredning bör göras som ska göra en bred genomlysning med syftet att förenkla regleringen av jordbruk och öka rättssäkerheten för jordbrukare. Utredningen bör

omfatta det som i denna motion ryms under rubrikerna Regler och tillsyn samt Rättssäkerhet. Byråkratin måste minskas och vardagen för lantbrukare underlättas. Därtill ska samtliga berörda myndigheter ha löpande förenklingsuppdrag. Förenkling är något som alla regeringar på senare tid har eftersträvat, men det har visat sig svårt att uppnå verkliga förenklingar inom de regler som finns. Därför ska förenklingsuppdragen delvis innefatta att myndigheterna ska föreslå slopade regleringar på nationell nivå eller EU-nivå, som sedan kan förverkligas av politiken. Det är nämligen genom politiska förslag som krånglet börjar. Förslagen ska analyseras med avseende på konsekvenserna av de nuvarande reglerna och av en slopad reglering.

Det är mycket viktigt att de som arbetar med miljö- och djurtillsyn har relevant kompetens för ändamålet. Det är också en förutsättning för en fungerande långtgående målstyrning som styrningsmodell. Formella kompetenskrav på att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar saknas i Sverige idag. Sådana bör ställas. Det betyder exempelvis att de som arbetar med djurskyddstillsyn av animalieproduktion minst ska ha haft praktik inom djurhållning och i största möjliga mån ha egen yrkeserfarenhet av djurhållning. På så vis ser tillsynspersonen vid tillsynen både de hinder och möjligheter som finns vid regelefterlevnad i verksamheten. I en målstyrd tillsyn finns olika sätt att uppfylla reglernas krav. Om tillsynspersonalen har förståelse för verksamheten finns möjlighet att finna sätt att leva upp till kraven som passar den aktuella verksamheten. Det skulle underlätta att uppfylla förvaltningslagens krav på proportionalitet. Inte bara undviker man orealistiska krav; tillsynspersonal med god förståelse för verksamheten kan dessutom genomskåda fusk. Även de myndigheter som hanterar frågor som berör de landsbygdsnära näringarna bör ha god förståelse för de aktuella näringarna.

Rättssäkerhet

Rättssäkerheten vid tillsyn måste öka. Idag kan olika bedömningar göras i olika kommuner som i vissa fall resulterar i kommunala särkrav. Länsstyrelserna bör öka ansträngningarna att likrikta tillsynen i kommunerna. En särskild miljöprövningsdelegation inom en eller ett par länsstyrelser, med särskild kompetens inom jordbruk för beslut som rör jordbruksärenden, bör också upprättas. Med god sakkompetens kan hänsyn tas till verksamhetens förutsättningar och avgöranden verklighetsanpassas. Jordbruksverket bör få starkare instruktioner att i sin tillsynsvägledning arbeta för att länsstyrelserna och kommunerna ska behandla lantbrukare lika, oavsett var i landet dessa finns. Kompetenshöjande specialisering av tillsynspersonal genom samarbete mellan kommuner bör uppmuntras och hinder för det minskas.

Balansen mellan till exempel miljökrav och förvaltningslagens regler som ska säkerställa en god myndighetsutövning kan vara svår att upprätthålla. Även om de flesta tillsynspersoner gör ett gott jobb, finns det många exempel på när tillsynen av efterlevnaden av regler inom lantbruket brustit eller varit mycket olik i olika landsdelar. Resultatet har i vissa fall blivit orimliga krav. Samtidigt ökar tillsynen i och med den nya kontrollförordningen i EU och utökade regler i Sverige. Liknande problem finns inom tillståndsgivning.

Den svenska förvaltningslagen innehåller principer och krav på myndighetsutövning som är tänkta att hindra uppkomsten av bland annat sådana problem vid tillsyn och tillståndsgivning. Regeringen bör säkerställa att alla myndigheter som prövar tillstånds-

ansökningar och utövar tillsyn inom de areella näringarna noga följer förvaltningslagens bestämmelser och principer, inte minst kravet på proportionalitet i beslut och åtgärder.

I det här sammanhanget var det viktigt att Sverige fick gehör i EU-förhandlingarna för att små avvikelser inte ska medföra stora sanktioner. Följande faktorer bör också prövas i den utredning som Sverigedemokraterna vill se: Ska det vara gratis att överklaga i domstol ett beslut taget efter tillsyn? Ska rådande ordning ändras för tillsyn av kommuner och länsstyrelser att de görs på delegation? Ska en funktion för enklare överklagande införas, på annat sätt än i domstol? Ska en lantbrukarnas ombudsman införas, som gör årliga översyner av kommuners och länsstyrelser tillsyn? Ska man ta bort anonymiteten för den som anmäler någon för bristande djurskydd?

Vattendirektivet

EU:s ramdirektiv för vatten, det så kallade vattendirektivet, syftar till att förbättra vattenkvaliteten i unionens medlemsstater samt att det görs på ett liknande sätt i alla medlemsstater. Trots det har Sverige valt en egen modell där direktivets alla olika mål och krav har fått status som miljö kvalitetsnormer. Dessa är svårare att väga mot andra värden vid målkonflikter. Myndigheter kritiserar också det svenska systemet för att vara alltför komplext och att det försvårar politiska avvägningar. Utrymmet för involvering av lokala aktörer och anpassning till lokal kännedom fungerar inte heller tillfredsställande. Det är allvarligt eftersom just dessa faktorer är så viktiga för att träffa balanserade beslut.

Jämför man tillämpningen ser man dessutom att Sverige i mycket mindre utsträckning har använt de möjligheter till undantag som finns i direktivet. De områden som särskilt skiljer ut sig är undantag för jordbruket och för viktiga kulturvärden. Dessa har knappt alls använts i Sverige. Det står i kontrast till hur man har gjort i andra medlemsstater. Att göra åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten är i grunden positivt, men som i allt seriöst beslutsfattande måste man kunna väga olika samhällsvärden mot varandra, annars kommer en alldeles för stor ekonomisk börda att läggas på lantbruket, som kan tvingas ta avsevärda arealer åkermark ur produktion. Sverigedemokraterna anser att åtgärdsprogrammets förslag ska präglas av kostnadseffektivitet och en balans mellan god vattenmiljö, elproduktion och ett hållbart och konkurrenskraftigt svenskt jord- och skogsbruk samt bevarande av viktiga kulturarv. Systemet för avgörande av åtgärder under vattendirektivet måste för den skull revideras i syfte att förbättra möjligheterna till politiska avvägningar mellan olika värden och att bättre möjliggöra för lokala aktörer att påverka lokala beslut.

Jordbruk som miljöpåverkande verksamhet

Idag klassas något så naturligt som jordbruk som miljöfarlig verksamhet och likställs därmed med gruvtäkter och annan tung industri. Jordbruk ska istället klassas som miljöpåverkande verksamhet. Semantiken i svensk lagstiftning bör ses över för att inte stigmatisera livsmedelsproduktionen, eftersom det bidrar till att göra branschen mindre attraktiv, vilket försvårar generationsskiftet och övrig rekrytering.

Övrigt

Förbränning av slaktavfall

Djurhållare är skyldiga att ta hand om döda djur och slaktbiprodukter på ett säkert sätt för att undvika risk för spridning av smittsamma sjukdomar. Normalt ska slaktavfall eller kadaver sändas till en godkänd eller registrerad anläggning eller mottagare. Det är tillåtet i hela landet att gräva ned döda sällskapsdjur och hästar, om kommunens anvisningar och EU-lagstiftningens krav på nedgrävning följs. Det finns även undantag för en del slaktbiprodukter. Exempelvis gäller det avfall från vilthanteringsanläggningar, renslakt och husbehovsslakt. Slaktbiprodukter som uppstår vid bland annat jakt för eget eller jaktlagets bruk kan lämnas kvar i skogen. För lantbruk med fjäderfä- och svinproduktion som har gårdspanna, finns idag möjlighet att få pannan godkänd av Jordbruksverket för förbränning av gårdens döda djur. Fler djurslag och även slaktavfall borde kunna brännas i gårdspannor och värmeverk i större omfattning än idag.

Stallgödselspridning

En stor kostnad för gödselhantering är lagringen. Detta eftersom produktionen är ganska konstant, medan spridningen enbart sker vissa tider på året. Väderhändelser kan ytterligare försvåra. Därför är det angeläget att hitta vägar att lätta upp regelverket för när gödseln tillåts att spridas i fall då det obetydligt påverkar näringsläckaget till vattendrag eller vid särskilda situationer. En översyn med det syftet bör ske. Det handlar om proportionalitet och värdefull flexibilitet.

Viltutfodring

Stammarna av inte minst vildsvin och hjortar har ökat och orsakar stor skada i lantbruket. Skadorna varierar över landet. Det finns en målkonflikt mellan jordbruk och jaktintressen. Vi sverigedemokrater tror att när markägare, arrendatorer och jägare i ett område för en dialog med varandra så kommer man att finna lösningar som fungerar för alla aktörer. Det är när dialogen inte fungerar som stora problem uppstår. Därför ska länsstyrelserna medverka till att nå en frivillig, enig lösning och i de få fall där aktörerna inte kommer överens ska länsstyrelsen få besluta om begränsningar eller förbud mot utfodring, när vissa andra kriterier är uppfyllda. På så sätt får aktörerna också ett tryck på sig att komma överens sinsemellan. Därmed kommer problemen med viltskador i jord och skog att minska utan att inverka alltför mycket på förutsättningarna för jakt. Regler om detta finns i Sverigedemokraternas kommittémotion om jakt.

Näringsrekommendationer som omfattar miljöargument

Nordiska ministerrådet gör återkommande rekommendationer om livsmedel och hälsa. Dessa rekommendationer används av Livsmedelsverket och andra. I de nya rekommendationer som kom i juni i år inorporerar Nordiska ministerrådet även rekommendationer utifrån livsmedlens miljöpåverkan. Rekommendationerna är mycket omdiskuterade.

När miljöargument infogas i näringsrekommendationer är det mycket viktigt att det görs med en god helhetssyn. Samtliga aspekter av miljöpåverkan, inklusive systemnivån, måste alltså vägas in, liksom förståelse för det svenska jordbrukets villkor.

Hänsyn måste även på något sätt tas till andra viktiga värden såsom förutsättningarna för Sveriges landsbygder. Därför ska Livsmedelsverket när de utfärdar näringsrekommendationer som innehåller miljöargument göra detta i samråd med Jordbruksverket. För rekommendationer som publiceras ska det alltså råda konsensus mellan de två myndigheterna.

Staffan Eklöf (SD)

Martin Kinnunen (SD)

Mattias Eriksson Falk (SD)

Beatrice Timgren (SD)